

Sygn. akt: I Ns 433/16

POSTANOWIENIE

Dnia 19 stycznia 2017 r.

Sąd Rejonowy w Strzelcach Kraj., I Wydział Cywilny

w następującym składzie:

Przewodniczący: SSR Robert Słabuszewski

Protokolant: Magdalena Hliwa-Iberhan

po rozpoznaniu w dniu **19 stycznia 2017 r.** w Strzelcach Kraj.

na **rozprawie**

sprawy z wniosku: **A. S. (1) (PESEL (...)), M. S. (PESEL (...))**

z udziałem: **(...) sp. z o.o. w P. (KRS (...))**

o **ustanowienie służebności przesyłu**

POSTANAWIA:

I. wniosek oddalić,

II. zasądzić od wnioskodawców solidarnie na rzecz uczestnika kwotę 497,00 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania – kosztów zastępstwa prawnego.

Sygn. akt: I Ns 433/16

UZASADNIENIE

Wnioskodawcy A. S. (1) i M. S. złożyli w dniu 27.07.2016 r. (k. 39) wniosek o odpłatne ustanowienie służebności przesyłu obciążającej ich nieruchomości stanowiące działki nr (...), dla których Sąd Rejonowy w Strzelcach Kraj. prowadzi księgi wieczyste (...) na rzecz (...) sp. z o.o. w P. oraz o zasądzenie wynagrodzenia za ustanowienie służebności w kwocie 6.089,57 zł.

W uzasadnieniu wskazali, że są właścicielami ww. działek, przez które przebiegają linie energetyczne i są posadowione słupy energetyczne, należące do (...) sp. z o.o. Powoduje to ograniczenia dla wnioskodawców, zwiększenie kosztów prowadzenia działalności rolniczej i obniżenie wartości działek (k. 2-19, 281-318).

(...) sp. z o.o. w P. wnosił o oddalenie wniosku z uwagi na nabycie przez zasiedzenie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz (...) sp. z o.o. w P..

W uzasadnieniu wskazał, że ze względu na daty posadowienia linii i czas ich posiadania zasiedzenie nastąpiło 06.07.2015 r. (k. 89-96).

Sąd ustalił, co następuje:

Wnioskodawcy A. S. (1) i M. S. są właścicielami działek gruntu nr (...) w Ł., dla których Sąd Rejonowy w Strzelcach Kraj. prowadzi księgi wieczyste (...), przy czym działka nr (...) stanowi wyłączną własność M. S. zaś działka nr (...) jest własnością wnioskodawców po 1/2 części.

Działka nr (...) w planie zagospodarowania przestrzennego Gminy S. K. posiadała zapis „w części tereny mieszkalnictwa i w części tereny rolne”.

Działka nr (...) w planie zagospodarowania przestrzennego Gminy S. K. posiadała zapis „tereny rolne”.

Przez te działki przebiegają linie niskiego napięcia, wchodzące w skład przedsiębiorstwa uczestnika (...) sp. z o.o. przy czym są to następujące linie:

Nr działki	Rodzaj linii
189/2	Linia napowietrzna niskiego napięcia o długości ok. 331 m i 8 stanowisk słupowych
187/1	Linia napowietrzna niskiego napięcia o długości ok. 98 m i 2 stanowiska słupowe.

Linia niskiego napięcia na działkach nr (...) zasilą stację transformatorową, która powstała w 1940 roku.

Nie ustalono daty powstania linii, natomiast w 1985 roku miał miejsce remont linii, podczas którego wymieniono słupy z drewnianych na żelbetowe oraz przewodu z miedzianych na aluminiowe.

Wszystkie działki objęte wnioskiem są działkami ornymi, są obsiewane zbożem.

Działka nr (...) stanowiła własność Z. i I. S. jeszcze przed 14.09.1981 roku. Działka ta (...) powstała z podziału działki nr (...) na działki nr (...). Działka nr (...) powstała z kolei z przekształcenia działki nr (...). Działka o obecnym numerze (...) została zbyta przez Z. i I. S. na rzecz wnioskodawców A. i M. S. w dniu 04.04.1990 r.

Działka nr (...) została nabyta od Skarbu Państwa przez Z. i I. S. w dniu 14.09.1981 r. Działka o numerze (...) została zbyta przez Z. i I. S. na rzecz wnioskodawców A. S. (1) i M. S. w dniu 04.04.1990 r. A. S. (1) darował w dniu 28.03.2001 r. udział do 1/2 części na rzecz M. S..

Od chwili wybudowania linii i słupy znajdowały się w posiadaniu uczestnika i jego poprzedników prawnych. Dokonywano ich przeglądów, napraw, usuwania awarii. W dniu 05.07.1985 roku dokonano odbioru linii po kapitalnym remoncie.

Dotąd nie toczyło się żadne postępowanie sądowe dotyczące tych linii i służebności związanej z ich użytkowaniem. Wnioskodawcy i ich poprzednicy prawni nie przeszkadzali w korzystaniu z linii uczestnikowi i jego poprzednikom prawnym. Uczestnik nie zawierał z wnioskodawcami ani poprzednimi właścicielami żadnej umowy dotyczącej możliwości korzystania z linii.

Posadowienie linii i słupów utrudnia wnioskodawcom wykorzystanie gruntów i podnosi koszt wykonywanych prac w rolnictwie z uwagi na położenie słupów. Powoduje też obniżenie dotacji unijnych z uwagi na konieczność odliczania powierzchni zajmowanej przez słupy.

Dowód: dokumenty w aktach ksiąg wieczystych (...),

zaświadczenie – k. 23,

skrótowy wypis ze skorowidza działek – k. 24,

odpisy ksiąg wieczystych – k. 27-33,

mapy sytuacyjno – wysokościowe – k. 21,

mapy – k. 99, 100, 110, 111,

protokół – k. 105-106, 107-108, 109, 112-113, 114-115, 118, 121, 122, 123,

karta inwentaryzacyjna – k. 101-102, 103-104,

meldunek – k. 116-117, 119, 120,

zeznania świadków:

L. K. – k. 171-172,

przesłuchanie wnioskodawcy A. S. – k. 172.

Pismem z dnia 22.07.2016 r. wnioskodawcy A. i M. S. zwrócili się do uczestnika (...) sp. z o.o. o ustanowienie służebności przesyłu na działkach nr (...), dla których Sąd Rejonowy w Strzelcach Kraj. prowadzi księgi wieczyste (...) za wynagrodzeniem 390.927,32 zł.

Dowód: pismo z dnia 22.07.2016 r. – k. 34-36,

dowód nadania – k. 37-38.

Zarządzeniem z dnia 11.05.1945 r. utworzono Zjednoczenie (...) w P. wyposażone w osobowość prawną.

Na podstawie Orzeczenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 18.06.1947 r. na własność Państwa przeszły określone przedsiębiorstwa, wraz z majątkiem nieruchomości i ruchomym oraz wszelkimi prawami. Jednym z takich przedsiębiorstw była (...) w S..

Zarządzeniem z 09.11.1950 r. zreorganizowano energetykę na terenie Zjednoczenia (...).

Zarządzeniem z 01.07.1952 r. Zjednoczenie (...) stało się Zarządem wchodzącym w skład (...).

Zakład (...) jako jednostka tego Zarządu powołany został w drodze zarządzenia Ministra Energetyki z dnia 31 grudnia 1952 roku.

W 1955 roku doszło do połączenia Elektrowni (...) z Zakładem (...).

Od 28.02.1958 roku nazwa przedsiębiorstwa zmieniła się na Zakład (...).

W dniu 25.11.1958 r. utworzono przedsiębiorstwo państwowe o nazwie Zakłady (...).

W 1967 roku połączono Zakład (...) i Elektrownię (...) w jedno przedsiębiorstwo o nazwie Zakład (...).

Od 14.02.1985 r. nastąpiła zmiana nazwy zakładu nadrzędnego nad Zakładem (...) z Zakładów (...) na (...) Przedsiębiorstwo Państwowe (...).

Od 01.04.1985 r. utworzono przedsiębiorstwo państwowe (...) w skład którego wchodził m. in. Zakład (...).

Od 01.01.1989 r. utworzono przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...), które powstało z podziału (...) w P..

Z dniem 12.07.1993 r. doszło do podziału przedsiębiorstwa państwowego Zakład (...) w celu wniesienia przez Skarb Państwa zorganizowanej części mienia przedsiębiorstwa do spółki akcyjnej (...) S.A. w W. oraz do przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego Zakład (...) w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa Zakład (...) S.A. w G.

Zakład (...) S.A. w G. przejął wszystkie prawa i obowiązki Zakładu (...) z wyłączeniem praw i obowiązków przejętych przez (...) S.A. w W., tj. stacji G. EC (...) kV, linii 400 kV K. – P., linii 220 kV G. – L. i G. – K..

17.12.2002 r. doszło do połączenia Zakładów (...) S.A. w G. oraz innych spółek z (...) S.A. w P. przez wniesienie majątków łączących się spółek (w tym Zakładów (...) S.A.) do (...) S.A. w P..

(...) S.A. od 12.10.2004 r. zmieniła nazwę na Grupa (...) S.A. w P..

Od 13.10.2004 r. spółka działa pod firmą (...) S.A. w P..

W celu wykonania obowiązku z art. 9d ustawy Prawo energetyczne (...) S.A. zawiązała spółkę (...) sp. z o.o. w P. i wyposażała ją w majątek służący prowadzeniu dystrybucji energii elektrycznej.

Dowód: bezsporne oraz k. 48-53,

Sąd zważył, co następuje:

Wniosek okazał się niezasadny z uwagi na skuteczny zarzut nabycia służebności przez zasiedzenie.

Sąd uznał za wiarygodne dowody z dokumentów, których treść nie była kwestionowana przez strony. Co do dokumentów prywatnych w formie pisemnej albo elektronicznej stanowią one tylko dowód tego, że osoba, która je podpisała złożyła oświadczenie zawarte w ich treści (art. 245 k.p.c.). Moc dowodowa dokumentów urzędowych obejmuje zaś potwierdzenie tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone (art. 244 k.p.c.). Co do wypisów ksiąg wieczystych Sąd wziął pod uwagę, iż zgodnie z art. 3 ustawy o księgach wieczystych i hipotece domniemywa się, że prawo jawne wpisane w księdze wieczystej, jest wpisane zgodnie ze stanem prawnym, zaś prawo wykreślone nie istnieje.

Dano wiarę zeznaniom świadka, są one spójne, logiczne i znajdują potwierdzenie w pozostałym materiale dowodowym, w szczególności dokumentacji związanej z remontem i utrzymaniem linii. W oparciu o tą dokumentację ustalono m. in., że w dniu 05.07.1985 roku oddano linie do użytku po kapitalnym remoncie.

Uznano za wiarygodne wyniki przesłuchania wnioskodawcy.

Z uwagi na uznanie za skuteczny zarzutu nabycia własności służebności przez zasiedzenie Sąd oddalił wnioski dowodowe o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych. Stanowiłoby to zbędne podrożenie (i to na koszt wnioskodawców) i przedłużenie postępowania.

Bezspornym w sprawie jest, iż przez nieruchomości stanowiące własność wnioskodawców przebiega napowietrzna linia elektroenergetyczna niskiego napięcia wchodząca w skład przedsiębiorstwa przesyłowego prowadzonego przez uczestnika (...) sp. z o.o. i wykorzystywana przez niego.

Postępowanie dowodowe przeprowadzone w sprawie wykazało, iż uczestnik postępowania i jego poprzednicy prawni korzystali z części nieruchomości wnioskodawców dokładnie w taki sposób, w jaki korzystałby z niej podmiot, któremu przysługuje służebność przesyłu (od 2008 r.) lub służebność analogiczna (podobna) do służebności przesyłu (do 2008 r.), tj. poprzez korzystanie z trwałych i widocznych urządzeń, w tym wypadku służących do przesyłu energii elektrycznej (przesyłanie energii, dokonywanie ich konserwacji, przeglądów i napraw, remont kapitalny).

Przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe nie wykazało, aby nieruchomości stanowiące własność wnioskodawców zostały wyłączone na potrzeby budowy urządzeń elektroenergetycznych, aby w jakikolwiek

sposób zostało ograniczone prawo własności wnioskodawców do nieruchomości, aby zawierali oni umowy w przedmiocie korzystania przez uczestnika lub jego poprzedników prawnych z nieruchomości w wymaganej prawem formie (co do służebności – aktu notarialnego), bądź też, aby ustanowiona była służebność przesyłu w rozumieniu art. 305¹ k.c. lub służebność gruntowa odpowiadająca treści służebności przesyłu w jakikolwiek sposób (umownie, w postępowaniu sądowym cywilnym lub postępowaniu administracyjnym, wywłaszczeniowym itp.).

Niewątpliwie więc uczestnik i jego poprzednicy prawni korzystali z części nieruchomości wnioskodawców w sposób odpowiadający treści służebności przesyłu, a czynili to bez podstawy prawnej (a przynajmniej istnienia takiej podstawy nie wykazali). W świetle powyższego należy uznać uczestnika (i jego poprzedników prawnych) za posiadacza części nieruchomości wnioskodawców w zakresie odpowiadającym treści służebności.

Wnioskodawcy swoje roszczenie o ustanowienie służebności przesyłu wywodzą z treści art. 305¹ k.c.

Zgodnie z treścią art. 305¹ k.c. nieruchomość można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., prawem polegającym na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń (służebność przesyłu).

Zgodnie z art. 305² § 1 i 2 k.c. jeżeli właściciel nieruchomości odmawia zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu, a jest ona konieczna dla właściwego korzystania z urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1, przedsiębiorca może żądać jej ustanowienia za odpowiednim wynagrodzeniem.

Jeżeli przedsiębiorca odmawia zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu, a jest ona konieczna do korzystania z urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1, właściciel nieruchomości może żądać odpowiedniego wynagrodzenia w zamian za ustanowienie służebności przesyłu.

Uczestnik postępowania podniósł w toku postępowania zarzut zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej swą treścią treści służebności przesyłu.

Kwestia ta wymaga rozważenia w pierwszej kolejności samej problematyki ograniczonego prawa rzeczowego, jakim jest prawo służebności przesyłu i możliwości nabycia go przez zasiedzenie, a następnie rozważenie czy in concreto doszło do jego nabycia w drodze zasiedzenia przez uczestnika.

Dodać w tym miejscu należy, że Sądowi orzekającemu w tej sprawie znane jest szerokie spektrum poglądów wyrażonych w doktrynie na temat dopuszczalności i warunków nabycia służebności przesyłu lub służebności podobnej do służebności przesyłu (z opracowań monograficznych np. B. Rakoczy, *Zasiedzenie służebności przesyłu*, Warszawa 2014), w szczególności zaś dominujący chyba obecnie w nauce pogląd niedopuszczający takiej możliwości przed 2018 r. (w przypadku dobrej wiary) lub 2023 rokiem (w przypadku złej wiary – zamiast wielu por. w szczególności K. M., *Problematyka intertemporalna służebności przesyłu*, *Kwartalnik Prawa Prywatnego* (...), str. 91 – 152 i powołana tam bogata literatura i orzecznictwo) a także bogate, częściowo zmienne orzecznictwo. Ramy uzasadnienia postanowienia nie pozwalają jednak na szczegółowe omówienie tej złożonej problematyki, stąd uzasadnienie ograniczy się do przedstawienia poglądu Sądu orzekającego na sprawę (często znajdującego poparcie w dominującym lub najświeższym orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych).

I.

Prawo służebności przesyłu, jako szczególną, wyodrębnioną odmianę służebności gruntowej, wprowadzono ustawą nowelizującą z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731) – przepisy art. 305⁽¹⁾ k.c. i następne, która weszła w życie z dniem 3 sierpnia 2008 r. Z uwagi na okres, od którego obowiązuje regulacja co do służebności przesyłu, mając na uwadze okoliczności niniejszej sprawy wskazać należy, że w poprzedzającym ww. regulację stanie prawnym również możliwe było ustanowienie

takowej służebności w ramach odpowiedniego ukształtowania treści służebności gruntowej. W roli uprawnionego do korzystania z nieruchomości obciążonej występuje przedsiębiorstwo energetyczne, zaś uprawnienia nabywane w ramach tegoż prawa obejmują budowę i eksploatację urządzeń przesyłowych. Tożsame stanowisko zaprezentował Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 października 2007 r., sygn. akt (...) 89/08 i podtrzymywał je konsekwentnie w kolejnych orzeczeniach (np. postanowienie SN z dnia 09.10.2014 r., (...) 32/14, niepubl.). Stąd też w niniejszej sprawie przyjęto, że istniała obiektywna możliwość posiadania przez uczestnika (lub jego poprzedników prawnych) służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, nawet przed jej ustawowym wyodrębnieniem z zakresu służebności gruntowej w drodze ustawy nowelizującej k.c. z 2008 r.

Kwestię nabycia służebności gruntowej w drodze zasiedzenia reguluje art. 292 k.c., z którego treści, nakazującego odpowiednio stosować regulacje przewidziane dla zasiedzenia nieruchomości, wynika, że dla zasiedzenia służebności wymagane jest uprzednie posiadanie tejże służebności przez ustawowo wskazany okres czasu (określony w treści art. 172 k.c.). Nadmienić należy, że z uwagi na charakter tejże służebności, posiadanie zmierzające do jej zasiedzenia winno być postrzegane jako zakresowo odrębne od posiadania zmierzającego do nabycia nieruchomości. Wymagane jest korzystanie z nieruchomości obciążonej dokładnie w taki sposób, w jaki korzystałaby z niej podmiot, któremu takowa służebność już przysługuje, tj. poprzez wzniesienie trwałych i widocznych urządzeń, w tym wypadku służących do przesyłu energii elektrycznej, a także korzystanie z nich (przesyłanie energii, dokonywanie ich konserwacji i napraw). Ww. ustawowo wskazany okres nieprzerwanego posiadania, który stanowi przesłankę konstytutywną dla nabycia służebności w drodze zasiedzenia uregulowany został odmiennie w zależności od dobrej, bądź złej wiary posiadacza.

Zaznaczyć też należy, że „ W skład przedsiębiorstwa przesyłowego wchodzi nieruchomości oraz stanowiące jego własność urządzenia przesyłowe naziemne lub podziemne, w zależności od rodzaju przedsiębiorstwa. W wypadku przedsiębiorstwa energetycznego linie energetyczne stanowią składnik przedsiębiorstwa, słupy i linie stanowią bowiem element sieci pozostający z nią w związku funkcjonalnym, niezależnie od tego, czy są posadowione na nieruchomości obciążonej. Zasadnicze znaczenie należy przyznać więc temu trwałemu funkcjonalnemu związkowi sieci przesyłowej ze składnikami przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym oraz celowi ustanowienia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu, którym jest zwiększenie użyteczności nie konkretnie oznaczonej nieruchomości a zwiększenie użyteczności przedsiębiorstwa; w tym wypadku chodzi o ułatwienie przesyłania i dystrybucji energii elektrycznej, które odbywa się za pomocą linii napowietrznych połączonych ze stacjami elektroenergetycznymi. Z tych względów, w stanie prawnym obowiązującym przed dniem wejścia w życie art. 305[1] KC, tj. 3 sierpnia 2008 r., na podstawie art. 285 i 292 KC, stosowanych przez analogię, możliwe było nabycie przez zasiedzenie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego bez potrzeby wskazania i wykazania przez wnioskodawcę danych identyfikujących nieruchomość władnącą” (tak SN w postanowieniu z dnia 18.09.2014 r., (...) 553/13, niepubl.). Przy czym ostatnio SN zmienił zdanie zauważając, że „ Odstąpienie w drodze wykładni od konieczności określenia w orzeczeniu nieruchomości władnącej, na rzecz której nastąpił ex lege skutek zasiedzenia, nastąpiło w rezultacie odwołania się do pojęcia przedsiębiorstwa w ujęciu przedmiotowym i przyjęcia domniemania, że składnikiem przedsiębiorstwa przesyłowego jest zawsze taka nieruchomość. Przy tego rodzaju koncepcji brak określenia nieruchomości władnącej jest tylko technicznym uproszczeniem służącym przyspieszeniu postępowania i nie świadczy o braku wystąpienia przesłanki merytorycznej w postaci nieruchomości władnącej” (postanowienie SN z dnia 04.07.2014 r., (...) 551/13, niepubl.).

Sąd orzekający w niniejszej sprawie przyjmuje za własne stanowisko wyrażone w pierwszym z powołanych orzeczeń (z dnia 18.09.2014 r.). Niezależnie jednak od tego czy przyjmiemy, że uczestnik w ogóle nie musi wskazywać nieruchomości władnącej, czy też, że istnieje domniemanie istnienia nieruchomości władnącej (co jest istotne dla stanów faktycznych, gdzie upływ okresu zasiedzenia nastąpił do 2008 roku), należy wskazać, że wnioskodawcy domniemania takiego nie obalili.

Zgodnie z art. 352 § 1 k.c. kto faktycznie korzysta z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności, jest posiadaczem służebności. Warunkiem zasiedzenia służebności przesyłu jest korzystanie przez przedsiębiorcę przesyłowego z trwałego i widocznego urządzenia - art. 292 k.c. (np. postawienie na cudzej nieruchomości i korzystanie ze słupa przesyłowego, na którym rozpięto kabel wysokiego, średniego lub niskiego

napięcia lub rozpięcie takiego kabla nad gruntem). Nie ma więc przeszkód do uznania przedsiębiorcy, który korzysta z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu, a nie ma tytułu prawnego do władania tą nieruchomością, za posiadacza takiej służebności. Co istotne Sąd Najwyższy dopuszczał taką możliwość jeszcze przed nowelizacją kodeksu cywilnego, dokonaną ustawą z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw, która wprowadziła do polskiego systemu prawnego służebność przesyłu (zob. postanowienie SN z dnia 4 października 2006 r., (...) 11/06, niepubl.; postanowienie SN z dnia 22 października 2002 r., (...) 64/02, Biul. SN 2002, nr 11, s. 7; wyrok SN z dnia 31 maja 2006 r., (...) 149/05, niepubl.; wyrok SN z dnia 8 czerwca 2005 r., (...) 679/04, niepubl.; postanowienie SN z dnia 25 stycznia 2006 r., (...) 11/05, Biul. SN 2006, nr 5).

W uchwale z dnia 7 października 2008 r. (...) 89/08, Nieruchomości nr (...), s. 2) SN wskazał, że " przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu (art. 305⁽¹⁾-305⁽⁴⁾ k.c.) dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu w ruchu przedsiębiorstwa". Nie ma przy tym potrzeby oznaczania nieruchomości władnącej. Skoro powołana ustawa nie zawiera przepisów przejściowych, m.in. w zakresie zasiedzenia służebności przesyłu, należy przyjąć, że jeżeli termin prowadzący do zasiedzenia służebności upłynął przed dniem 3 sierpnia 2008 r. (to jest przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 maja 2008 r.) to sąd stwierdzi nabycie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, jeżeli zaś po tej dacie - sąd stwierdzi zasiedzenie służebności przesyłu (odmiennie K. M., Problematyka intertemporalna służebności przesyłu, Kwartalnik Prawa Prywatnego (...), str. 91 – 152).

II.

Kolejna kwestia dotyczy wymaganych okresów zasiedzenia.

Wg uczestnika urzędzenia istniały i korzystał z nich uczestnik bądź jego poprzednicy prawni co najmniej od 1985 r. (a właściwie od nieustalonego dnia, albowiem brak jest dokumentacji wskazującej na datę powstania linii).

Z dniem 01.01.1965 roku wszedł w życie aktualnie obowiązujący Kodeks cywilny (art. I ustawy z dnia 23.04.1964 roku Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny - Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 94 z późn. zm.). Tekst pierwotny Kodeksu cywilnego przewidywał, iż posiadacz nieruchomości nie będący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dziesięciu jako posiadacz samoistny, chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze (zasiedzenie – art. 172 § 1 k.c.). Zgodnie z art. 172 § 2 k.c. w pierwotnym brzmieniu po upływie lat dwudziestu posiadacz nieruchomości nabywa jej własność, choćby uzyskał posiadanie w złej wierze.

Równocześnie w dniu 01.01.1965 roku wszedł w życie art. 177 k.c., zgodnie z którym przepisów o nabyciu własności przez zasiedzenie nie stosuje się, jeżeli nieruchomość jest przedmiotem własności państwowej. Przepisy te (art. 172 k.c. w brzmieniu pierwotnym i art. 177 k.c.) obowiązywały do 30.09.1990 roku. Tak więc od dnia 01.01.1965 r. do dnia 30.09.1990 r. wymagane okresy posiadania do stwierdzenia zasiedzenia wynosiły:

- 10 lat w dobrej wierze,
- 20 lat w złej wierze,
- nie można było nabyć przez zasiedzenie własności państwowej.

Z uwagi na zmianę wymaganych okresów posiadania od dnia 01.01.1965 r. (co do dobrej wiary z 20 lat na 10 lat; co do złej wiary z 30 lat na 20 lat) oraz wprowadzenie zakazu nabywania przez zasiedzenie nieruchomości państwowych konieczne było uregulowanie stanów przejściowych co nastąpiło w art. XLI ustawy Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny. Zgodnie z § 1 tego artykułu do zasiedzenia, którego bieg rozpoczął się przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego, stosuje się od tej chwili przepisy tego kodeksu; dotyczy to w szczególności możliwości nabycia prawa przez zasiedzenie. W myśl art. XLI § 2 ustawy Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny jeżeli termin zasiedzenia według kodeksu cywilnego jest krótszy niż według przepisów dotychczasowych, bieg zasiedzenia rozpoczyna się z dniem wejścia kodeksu w życie; jeżeli jednak zasiedzenie rozpoczęte przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego

nastąpiłoby przy uwzględnieniu terminu określonego w przepisach dotychczasowych wcześniej, zasiedzenie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu.

W dniu 01.10.1990 roku weszła w życie nowelizacja Kodeksu cywilnego, która:

- zmieniła wymagane okresy posiadania prowadzące do nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie (art. 172 k.c.),
- zniosła zakaz "zasiadywania" nieruchomości państwowych (art. 177 k.c.).

Zgodnie z art. 172 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 01.10.1990 r. posiadacz nieruchomości nie będący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dwudziestu jako posiadacz samoistny, chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze (zasiedzenie). Zgodnie z art. 172 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 01.10.1990 r. po upływie lat trzydziestu posiadacz nieruchomości nabywa jej własność, choćby uzyskał posiadanie w złej wierze.

Art. 177 k.c. skreślono.

III.

Kolejny problem dotyczy tego, iż do 1989 r. obowiązywała zasada jednolitego funduszu własności państwowej, zaś poprzednik prawny uczestnika był przedsiębiorstwem państwowym. Uczestnik, zgodnie z art. 176 § 1 w zw. z art. 292 k.c., może zaliczyć do okresu swojego posiadania służebności przesyłu, okres posiadania tej służebności przez Skarb Państwa przed dniem 1 lutego 1989 r. Obowiązujący do dnia 31 stycznia 1989 r. art. 128 k.c., wyrażający zasadę jednolitego funduszu własności państwowej, uniemożliwiał państwowym osobom prawnym, sprawującym zarząd mieniem państwowym, nabycie jakichkolwiek praw do tego mienia, a zatem w okresie obowiązywania tego przepisu Skarb Państwa, a nie przedsiębiorstwo państwowe, był posiadaczem urządzeń przesyłowych i cudzej nieruchomości, na której je posadowiono i tylko on, a nie przedsiębiorstwo państwowe, mógł nabyć przez zasiedzenie służebność gruntową przesyłu.

Niezależnie od tego należy też wziąć pod uwagę, że „Uwłaszczenie państwowych osób prawnych, co do składników mienia państwowego znajdujących się w ich zarządzie nastąpiło na podstawie ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczenia nieruchomości (Dz.U. Nr 79, poz. 464 ze zm.) oraz przepisów określających ustrój majątkowy państwowych osób prawnych. Dopóty zatem wspomniane uwłaszczenie nie nastąpiło, państwowe osoby prawne nie miały samodzielnych praw do składników mienia państwowego, którym dotychczas zarządzały, nadal wykonywały w tym zakresie jedynie uprawnienia Skarbu Państwa. Dopiero od dnia wejścia w życie tej ustawy, a to od 5 grudnia 1990 r. mogły wykonywać posiadanie "dla siebie", czyli we własnym imieniu i na swoją rzecz" (wyrok SA w K. z dnia 25.11.2014 r., (...) 343/14, niepubl.).

W efekcie należy uznać, że przedsiębiorstwo państwowe korzystające z słupów i linii na gruncie Skarbu Państwa mogło rozpocząć posiadanie prowadzące do nabycia służebności przez zasiedzenie na swoją rzecz (a nie Skarbu Państwa) od dnia 05.12.1990 r.

IV.

Kolejny problem dotyczy przeniesienia posiadania w rozumieniu art. 176 k.c. w zw. z art. 292 k.c. między Skarbem Państwa a przedsiębiorstwem państwowym bądź jednoosobową spółką skarbu państwa, skoro przedsiębiorstwo państwowe działało do 1990 roku na rzecz Skarbu Państwa, a następnie swoją własną.

Zgodnie z art. 176 § 1 k.c. jeżeli podczas biegu zasiedzenia nastąpiło przeniesienie posiadania, obecny posiadacz może doliczyć do czasu, przez który sam posiada, czas posiadania swego poprzednika. Jeżeli jednak poprzedni posiadacz uzyskał posiadanie nieruchomości w złej wierze, czas jego posiadania może być doliczony tylko wtedy, gdy łącznie z czasem posiadania obecnego posiadacza wynosi przynajmniej lat trzydzieści.

Ustawodawca nie stworzył żadnych szczególnych zasad regulujących przeniesienie posiadania służebności w tym także o treści odpowiadającej służebności przesyłu, a zatem należy do niego stosować ogólne reguły ustalone w art. 348-351 k.c. Obowiązek wykazania, że takie przeniesienie posiadania miało miejsce obciąża osobę, która powołuje się na art. 176 § 1 k.c. (tak SN w postanowieniu z 06.03.2015 r., (...) 192/14, niepubl.).

Przekształcenie Zakładu (...) w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa nastąpiło na mocy przepisów wówczas obowiązującej ustawy z dnia 05 lutego 1993 roku o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa (Dz. U. z 1993 r. Nr 16, poz. 69). Ustawa określała zasady przekształceń własnościowych m.in. przedsiębiorstw państwowych zajmujących się wytwarzaniem oraz przesyłem i zbytem energii elektrycznej i ciepłej.

Zgodnie z art. 2 ustęp 1 tej ustawy przekształcenie przedsiębiorstw państwowych w jednoosobowe spółki Skarbu Państwa następowało na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz. U. Nr 51, poz. 298 i Nr 85, poz. 498 oraz z 1991 r. Nr 60, poz. 253 i Nr 111, poz. 480), zgodnie zaś z treścią art. 5 ust. 1 tej ustawy spółka powstała w wyniku przekształcenia, wstępowała we wszystkie prawa i obowiązki przekształconych przedsiębiorstw państwowych.

Komercjalizacja, w rozumieniu art. 1 ust. 1 ustawy, z dnia 30 sierpnia 1996 roku o komercjalizacji i prywatyzacji (t.j. Dz. U. z 2002 r. Nr 171, poz. 1397 ze zm.), polega na przekształceniu przedsiębiorstwa państwowego w spółkę (...), a spółka ta wstępuje we wszystkie stosunki prawne, których podmiotem było przedsiębiorstwo państwowe, bez względu na charakter prawny tych stosunków.

W ocenie Sądu treść powyższych przepisów prowadzi do wniosku, iż uczestnik postępowania (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w P. wstąpił w całokształt sytuacji prawnej swojego poprzednika - przedsiębiorstwa państwowego Zakładu (...) (i jego poprzedników prawnych).

Jak wyjaśnił SN w wyroku z 07.08.2014 r., (...) 610/13, niepubl.: „Następstwem komercjalizacji państwowych przedsiębiorstw energetycznych, dokonanej w oparciu o ustawę z dnia 5 lutego 1993 r. o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa (Dz. U. Nr 16, poz. 69 ze zm.), a polegającej na przekształceniu przedsiębiorstw państwowych w jednoosobowe spółki akcyjne Skarbu Państwa, które wstępowały w ich prawa i obowiązki, wszelkie prawa majątkowe i niemajątkowe, była sukcesja uniwersalna częściowa, która dotyczyła wszystkich praw składających się na przedsiębiorstwo, choćby nie były wskazane jako jego składniki, także jeżeli strony nie uświadamiały sobie ich istnienia czy przynależności do przedsiębiorstwa. Dopiero wyłączenie części z nich wymagałoby wyraźnego wskazania w akcie podziału przedsiębiorstwa państwowego. Konsekwentnie przyjęto, że co do służebności gruntowych zbliżonych do służebności przesyłu, których powstanie potwierdziło późniejsze deklaratywne orzeczenie sądowe o zasiedzeniu, następstwo prawne dokonane w oparciu o wskazane podstawy należy przyjąć za wykazane już w wypadku przedstawienia zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu potwierdzającego zakres następstw podmiotowych i przedmiotowych”.

Podsumowując ten wątek należy znów odróżnić dwie sytuacje:

- gdy okres zasiedzenia skończył się przed 1990 rokiem – wówczas powstała już służebność (na rzecz Skarbu Państwa) i ta istniejąca służebność przechodzi na następców prawnych Skarbu Państwa na skutek samych przekształceń własnościowych (nie jest potrzebne jakieś „przeniesienie posiadania” takich, istniejących już, ograniczonych praw rzeczowych),

- gdy okres zasiedzenia nie skończył się do 1990 roku – wówczas należy uznać, że musi dojść do przeniesienia posiadania w rozumieniu art. 176 § 1 k.c. (między Skarbem Państwa a nowym posiadaczem). Takie przeniesienie posiadania miało miejsce w tej sprawie w dniu 09.07.1993 r. Jak wyjaśnił SA w Ł. w uzasadnieniu wyroku z dnia 17.10.2013 r., (...) 482/13 wydanie zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu (a więc reprezentanta Skarbu Państwa) o podziale przedsiębiorstwa państwowego i przekazaniu majątku do (...) S.A., jest niczym innym jak przeniesieniem

posiadania służebności, skoro z sieci tych najpierw Skarb Państwa a potem poprzednik prawny uczestnika korzystał jak posiadacz służebności.

W niniejszej sprawie minister wydał identyczne zarządzenie z tą samą datą, załączając wykaz przekazywanych do (...) S.A. składników majątkowych. Pozostałe składniki przekazano zaś poprzednikowi prawnemu uczestnika.

Istotne jest też to, że chodzi o ograniczone prawo rzeczowe, które nie zostało wpisane do księgi wieczystej.

V.

Kolejne zagadnienie mające znaczenie dla sprawy to ocena dobrej lub złej wiary posiadacza.

Po pierwsze, o istnieniu dobrej lub złej wiary posiadacza decyduje moment objęcia przedmiotu posiadania w posiadanie (tak np. ostatnio SN w postanowieniu z dnia 03.10.2014 r., (...) 579/13, niepubl.).

Przez pojęcie dobrej wiary w znaczeniu subiektywnym rozumie się stan psychiczny określonej osoby polegający na błędnym, lecz w danych okolicznościach usprawiedliwionym, mniemaniu o istnieniu prawa lub stosunku prawnego

W złej wierze jest ten, kto wie lub z łatwością mógł się dowiedzieć o prawdziwym stanie rzeczy.

Co do zasady niezachowanie formy aktu notarialnego przy objęciu w posiadanie służebności gruntowej oznacza złą wiarę posiadacza służebności (tak też wyrok WSA w W. z dnia 22.09.2011 r., (...) 548/10, niepubl.). Taką samą linię orzecznictwa, jak odnośnie służebności, przyjmował SN w odniesieniu do nabycia własności nieruchomości bez zachowania formy aktu notarialnego (por. np. postanowienie SN z dnia 27.04.2001 r., (...) 219/00, niepubl.; uchwała SN z dnia 06.12.1991 r., (...) 108/91, OSNC 1992/4, poz. 48).

Ponadto „1. Dobra wiara zasiadającego posiadacza występuje wówczas, gdy ingerowanie w cudzą własność w zakresie odpowiadającym służebności rozpoczęło się w takich okolicznościach, które usprawiedliwiały przekonanie posiadacza, że nie narusza cudzego prawa. W odniesieniu do posiadania prowadzącego do zasiedzenia, o rodzaju wiary posiadacza decyduje wyłącznie chwila objęcia posiadania. Wynika to wprost z wykładni językowej art. 172 KC (mowa w nim o uzyskaniu posiadania), stosowanego poprzez art. 176 KC także do następców pierwotnego posiadacza przy doliczaniu posiadania poprzednika i przez art. 292 KC odpowiednio do nabycia przez zasiedzenie służebności. Późniejsza zmiana przekonania posiadacza lub jego poprzednika dla biegu terminu zasiedzenia nieruchomości jest już okolicznością nerelevantną.

2. Domniemanie dobrej wiary posiadacza (art. 7 KC) wzruszyć może dowód, że posiadacz w chwili rozpoczęcia posiadania w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu wiedział lub przy zachowaniu należytej staranności mógł się dowiedzieć o tym, że narusza swym zachowaniem prawo innej osoby. Takim dowodem może być stwierdzenie braku własnego tytułu posiadacza uprawniającego do wejścia na cudzy grunt czy korzystania z niego w określonym zakresie” (tak SN w postanowieniu z dnia 07.05.2014 r., (...) 472/13, niepubl.).

„Przemawia za posiadaniem w złej wierze sytuacja, w której pomiędzy stronami, bądź ich poprzednikami prawnymi, nigdy nie została zawarta umowa regulująca prawa pozwanej do tej części gruntu, na której posadowione zostały urządzenia energetyczne” (wyrok SA w B. z dnia 03.12.2013 r., (...) 572/13, niepubl.).

Zarazem jednak zgodnie z art. 7 k.c. istnieje domniemanie dobrej wiary, zaś zgodnie z art. 341 k.c. domniemywa się zgodność posiadania ze stanem prawnym. To na wnioskodawcach ciążył więc obowiązek obalenia domniemania dobrej wiary posiadacza w chwili objęcia służebności w posiadanie, zaś w tym kierunku nie zaproponowano żadnego materiału dowodowego.

Na dobrą wiarę posiadacza w sytuacji analogicznej do istniejącej w tym postępowaniu wskazuje SN w swoim orzecznictwie. Np. zgodnie z wyrokiem z dnia 29.04.2009 r., (...) 560/08 (niepubl.) „Przedsiębiorca energetyczny, któremu się nie dowiedzie, że on lub jego poprzednik prawny działał bezprawnie stawiając słupy i nieodpłatnie

eksploatując linię energetyczną na gruntach leśnych należących do Skarbu Państwa, w zakresie odpowiadającym treści służebności jest zobowiązany do zapłacenia wynagrodzenia za korzystanie z tych gruntów od chwili dowiedzenia się o wytoczeniu przeciwko niemu powództwa o to wynagrodzenie (art. 224 § 2 zd. 1, art. 222 § 2 i art. 352 k.c.).”

Z kolei SA w B. w wyroku z dnia 19.03.2015 r., (...) 916/14 (niepubl.) orzekł, że „Świadomość operatora energetycznego, że działania jego poprzednika, który zbudował urządzenia energetyczne na gruncie były zgodne z prawem, daje podstawę twierdzeniu, że żądania właścicieli gruntu o charakterze negatoryjnym, oceniane prawidłowo jako nieuzasadnione, nie mogą pozbawiać tego operatora, jako posiadacza nieruchomości w granicach posiadania służebności przesyłu, dobrej wiary”.

Zgodnie z postanowieniem SN z dnia 07.05.2014 r., (...) 472/13 (niepubl.) „Dobra wiara zasiadającego posiadacza występuje wówczas, gdy ingerowanie w cudzą własność w zakresie odpowiadającym służebności rozpoczęło się w takich okolicznościach, które usprawiedliwiały przekonanie posiadacza, że nie narusza cudzego prawa”.

VI.

Ostatnia istotna kwestia dotyczy tego, że gdy zarówno właścicielem nieruchomości obciążonej, jak i posiadaczem służebności gruntowej oraz właścicielem nieruchomości władnącej był Skarb Państwa, nie mogło w ogóle dojść do zasiedzenia służebności przesyłu, gdyż właściciel nie może nabyć przez zasiedzenie służebności gruntowej na nieruchomości stanowiącej jego własność (tak np. SN w postanowieniu z dnia 04.07.2014 r., (...) 551/13, niepubl.). Sytuacja taka miała zaś miejsce w przypadku korzystania z linii energetycznych przez przedsiębiorstwo państwowe na gruntach Skarbu Państwa przed ich nabyciem przez osoby fizyczne. „ Bieg terminu zasiedzenia służebności linii przesyłowej znajdującej się w zarządzie przedsiębiorstwa państwowego, przebiegającej po działce stanowiącej własność Skarbu Państwa, będącej w zarządzie innej państwowej osoby prawnej, nie mógł się rozpocząć przed dniem 5 grudnia 1990 r.” (postanowienie SN z dnia 04.07.2014 r., (...) 551/13, Biuletyn SN 2014/10/10)”;

„1. Gdy zarówno właścicielem nieruchomości obciążonej, jak i posiadaczem służebności gruntowej oraz właścicielem nieruchomości władnącej był Skarb Państwa, nie mogło w ogóle dojść do zasiedzenia służebności przesyłu, gdyż właściciel nie może nabyć przez zasiedzenie służebności gruntowej na nieruchomości stanowiącej jego własność.

2. W okresie obowiązywania art. 128 k.c., wyrażającego konstrukcję jednolitej własności państwowej, zasiedzenie własności przez przedsiębiorstwo państwowe na swoją rzecz, także w odniesieniu do działek stanowiących własność osób fizycznych, było niedopuszczalne” (tak postanowienie SN z dnia 04.07.2014 r., (...) 551/13, Biuletyn SN 2014/10/10).

VII.

Przenosząc powyższe założenia na grunt ustalonego stanu faktycznego należy stwierdzić, że władztwo wykonywane przez uczestnika i jego poprzedników prawnych na nieruchomościach wnioskodawców odpowiadało zakresowi służebności gruntowej przesyłu (od 2008 r.) lub służebności podobnej do służebności przesyłu (do 2008 r.), polegało ono bowiem na korzystaniu z trwałych i widocznych urządzeń do przesyłu energii elektrycznej – linii niskiego napięcia oraz słupów - oraz w celu konserwacji i naprawy, co stanowiło przedmiot działalności przedsiębiorstwa. Było wykonywane "dla siebie" w zakresie i w sposób, jaki odpowiadał służebności gruntowej przesyłu.

Dalej należy stwierdzić, że objęcie służebności w posiadanie nastąpiło najpóźniej 05.07.1985 roku (k. 107).

Od razu trzeba dodać, że najprawdopodobniej nastąpiło wcześniej. Skoro transformator, do którego podłączona jest linia powstał w 1940 roku, zaś remont polegał na wymianie linii z miedzianej na aluminiową i słupów z drewnianych na żelbetowe, to najprawdopodobniej jest to linia „poniemiecka”. Ponieważ jednak nie ma to pewnych dowodów, to okresu przez 1985 rokiem Sąd nie wliczał do okresu zasiedzenia, przyjmując 05.07.1985 roku za początek tego okresu.

Wskazać też trzeba, że przed 1981 rokiem linia była na gruncie stanowiącym własność Skarbu Państwa (działka nr (...)), wobec czego bieg zasiedzenia nie mógłby się rozpocząć wcześniej niż w 1981 roku (zasada jednolitości funduszu

własności Skarbu Państwa). Przeniesienie własności ze Skarbu Państwa na rzecz osoby fizycznej nastąpiło 14.09.1981 r.

Kolejny wniosek, jaki jest istotny dla rozstrzygnięcia to to, że nie ma znaczenia dla sprawy, czy objęcie służebności w posiadanie następowало w dobrej wierze czy w złej wierze. Co do niektórych nieruchomości nie ma to znaczenia, bo od objęcia służebności w posiadanie upłynął już także okres 30-letni (a więc nabycie służebności nastąpiłoby tak przy przyjęciu złej wiary, jak i dobrej wiary). Co do innych ma to znaczenie (dotyczy to w szczególności nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa w 1990 roku, gdyż wtedy uczestnik nie może doliczyć okresu posiadania przed 05.12.1990 rokiem nieruchomości państwowej).

W tej sprawie w roku 1985 obie działki stanowiły własność prywatną, zaś od roku 1985 upłynął już zarówno okres 20-letni (w 2005 roku) jak i 30-letni (w roku 2015). Wniosek złożono 27.07.2016 r. (k. 39), a więc w chwili, gdy uczestnik nabył już z mocy prawa służebność.

Tym samym służebność przesyłu na wszystkich działkach została nabyta przed złożeniem wniosku wnioskodawców. Wniosek w tej sprawie należało więc oddalić.

Oceniając zarówno samą możliwość nabycia służebności przez zasiedzenie jak i dobrą wiarę nabywcy Sąd miał też na uwadze, że „Do nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie, trwale i widoczne urządzenie (art. 292 k.c.) nie może być wykonane przez właściciela nieruchomości obciążonej, ale niekoniecznie musi to uczynić korzystający z urządzenia właściciel nieruchomości władnącej” (tak SN w postanowieniu z dnia 24.04.2002 r., (...) 972/00, niepubl.). Jest więc możliwe nabycie służebności podobnej do służebności przesyłu lub służebności przesyłu przy korzystaniu z linii tzw. „poniemieckich” jak mogło być w tej sprawie.

O kosztach między stronami Sąd orzekł na podstawie art. 520 § 2 i 3 k.p.c. Za stronę wygrywającą należało uznać uczestnika (...) sp. z o.o. w P. zaś przegrywającą wnioskodawców. Na zasądzoną kwotę kosztów składa się wynagrodzenie pełnomocnika uczestnika (480,00 zł) i opłata od pełnomocnictwa (17,00 zł).